

Labour Protection as a Component of Effective Management of a Modern Enterprise

**Nataliia F. Kachynska*, Olena V. Zemlyanska, Arkadii M. Husiev,
Hlib V. Demchuk, Andrii I. Kovtun**

*National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
03056, 37 Peremohy Ave., Kyiv, Ukraine*

Abstract. Occupational safety issues, especially in a large enterprise, constitute key components of the social and labour sphere, which largely affect the operation of the entire enterprise. In modern economic environment, where every company aims to produce competitive, high-quality products and make a profit, maintaining the health and efficiency of each employee is a top priority. Any socially oriented enterprise is interested, first and foremost, in reducing the level of accidents, injuries, industrial and occupational diseases of employees. The purpose of the study was to identify and assess the role of labour protection and industrial safety in the development of an effective management system and enterprise activities. In the process of research the method of comparison, analogy, formalization, structural analysis, dialectical method of cognition was used. As a result of the study, the authors determined that the modern organisation of occupational safety should be aimed at effective management of industrial safety of all technological processes and international standards, including OHSAS 18001, ISO 4501, ISO 9001, which is the basis of effective management in general and helps identify and prevent the occurrence of adverse factors and, as a consequence, minimises the occurrence of injuries and occupational diseases, loss of life, health and ability to work in general, allows identifying and preventing the occurrence of adverse factors

Keywords: enterprise, production, labour protection, industrial safety, risk of danger for the worker, management system of labour protection and safety

Received: 04.01.2021, Revised: 22.02.2021, Accepted: 09.03.2021

Suggested Citation: Kachynska, N.F., Zemlyanska, O.V., Husiev, A.M., Demchuk, H.V., & Kovtun, A.I. (2021). Labour protection as a component of effective management of a modern enterprise. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Economics"*, 8(1), 77-85.

*Corresponding author

Охорона праці як складова ефективного менеджменту сучасного підприємства

**Наталія Федорівна Качинська, Олена Василівна Землянська,
Аркадій Миколайович Гусев, Гліб Вікторович Демчук, Андрій Іванович Ковтун**

*Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені
Ігоря Сікорського»*

03056, просп. Перемоги, 37, м. Київ, Україна

Анотація. Питання охорони праці, особливо на великому підприємстві, є ключовими складовими соціально-трудової сфери, що значно впливають на роботу всього підприємства. У сучасних економічних умовах, де кожне підприємство націлене на випуск конкурентоздатної, високоякісної продукції та отримання прибутку, збереження здоров'я і працездатності кожного працівника знаходяться на пріоритетному місці. Будь-яке соціально орієнтоване підприємство зацікавлено, насамперед, у скороченні рівня аварійності, травматизму, виробничо-обумовленої та професійної захворюваності працівників. Метою дослідження стало визначення й оцінка ролі охорони праці та промислової безпеки у формуванні ефективного менеджменту та діяльності підприємств. У процесі дослідження було використано метод порівняння, аналогія, формалізація, структурний аналіз, діалектичний метод пізнання. У результаті дослідження було визначено, що сучасна організація охорони праці на виробництві має бути спрямована на ефективне управління промисловою безпекою всіх технологічних процесів і врахування міжнародних стандартів, зокрема OHSAS 18001, ISO 4501, ISO 9001, що є основою ефективного менеджменту підприємства загалом та сприяє виявленню й попередженню проявів несприятливих чинників та, як наслідок, мінімізує виникнення травм і професійних захворювань, втрати життя, здоров'я та працездатності загалом, виявляє та попереджає виникнення несприятливих чинників

Ключові слова: підприємство, виробництво, охорона праці, промислова безпека, ризик виникнення небезпеки для працівника, система управління охороною та безпекою праці

Вступ

Охорона праці та промислова безпека є невід'ємною складовою комплексу ефективного менеджменту та управління сучасним підприємством. Розглянемо роль охорони праці на підприємстві. Насамперед вона полягає в забезпеченні твердження, що життя і здоров'я людини є найвищою цінністю. Керівництво не повинно залишати без уваги безпеку праці, що є першочерговою у виробництві. Більшість аварій і нещасних випадків на робочому місці можна було б уникнути, якби працівники вчасно та в повному обсязі отримували необхідні знання й навички із забезпечення безпеки на виробництві та були обізнаними з принципами охорони праці. Основними заходами з організації безпечних умов праці ще до початку трудової діяльності є: проведення інструктажів, навчання безпечним прийомам виконання професійних обов'язків. Усі працівники, зокрема керівники організацій, роботодавці-індивідуальні

підприємці, зобов'язані проходити навчання з охорони праці та перевірку знань вимог охорони праці. Компоненти організації системи охорони праці на підприємстві мають першочергово орієнтуватися на положення Закону України «Про охорону праці» [1] та Кодексу законів про працю [2].

Крім цього, кожна людина на підприємстві цінна саме як співробітник, який володіє певними знаннями та уміннями. В умовах правильно організованої роботи з забезпечення безпеки праці значно поліпшується дисциплінованість працівників на підприємстві та продуктивність праці, знижується кількість нещасних випадків, збоїв обладнання та інших позаштатних ситуацій – усе це позитивно впливає на продуктивність підприємства. Охорона праці та промислова безпека в комплексі системи менеджменту підприємства поряд з питаннями безпеки працівників під час виконання ними службових обов'язків розглядає

також питання профілактики професійних захворювань, організації повноцінного харчування та відпочинку під час перерв, забезпечення працівників необхідними засобами індивідуального захисту, спеодягом, засобами санітарно-гігієнічного призначення, реалізації певних соціальних пільг і гарантій [3].

Саме відповідний нормам підхід до організації охорони праці на виробництві, справедливе та ефективне використання матеріальних і нематеріальних стимулів дають працівникам почуття стабільності, захищеності їх прав та інтересів, демонструють увагу з боку керівництва до своїх працівників. Налагоджена охорона праці знижує плинність кадрів, що, зі свого боку, позитивно діє на стабільність підприємства. Безумовно, є й інші, менш значні форми системи управління охороною праці та підприємства. Однак, й перерахованих вище достатньо для усвідомлення значення якісної підтримки системи охорони праці на підприємстві. Сьогодення змушує визнавати питання охорони праці та промислової безпеки, актуальними як ніколи. Адже виникнення нештатних ситуацій може надовго зупинити роботу виробництва, створити не тільки емоційне й фізичне напруження в роботі колективу, але й принести істотні фінансові витрати для керівника. У зв'язку з цим до розряду першочергових потрапляє вкрай важливе питання своєчасного розпізнавання небезпек і розв'язання наявних та можливих проблем з точки зору охорони праці, що призводять до травматизму на підприємстві й професійних захворювань. До проблем охорони праці та промислової безпеки, насамперед, належить несвоечасне і неякісне навчання працівників підприємства, відсутність достатньої професійної компетентності. Заходами, що запобігають дані складності, є проведення інструктажів, навчання безпечним прийомом виконання робіт. У деяких випадках потрібні зміни в презентації матеріалу: до сухого тексту програм інструктажів доцільним може виявитись додавання відео та аудіо супроводу, створення наочних схем і моделей ситуацій, більш активне використання сучасних технологій навчання й перевірки знань в галузі охорони праці. Для всіх працівників, зокрема для керівників об'єктів господарської діяльності та роботодавців-індивідуальних підприємців, першочерговим обов'язком має бути проходження навчання з подальшою перевіркою знань вимог охорони праці, як комплексу успішного менеджменту підприємства та його промислової безпеки.

Отже, метою дослідження стало визначення й оцінка ролі охорони праці та промислової безпеки в формуванні ефективної системи менеджменту та діяльності підприємств.

Огляд літератури

Дослідження аспектів охорони та безпеки праці були проведені такими вченими, як: М.П. Гандзюк, Є.П. Желібо, М.О. Халімовський [4], З.М. Яремко, С.В. Тимошук, О.І. Третяк, Р.М. Ковтун [5], А. Блекхем [6], Г. Гогіташвілі [7], І.О. Шашкова-Журавель [8], М.І. Іншин [9]. Крім того, у дослідженні А.П. Бочковського [10] запропоновано пріоритетні напрями удосконалення системи управління охороною праці (СУОП) в промисловому комплексі України на основі проведеного аналізу ефективності її функціонування за останні п'ять років. Аналіз проводився шляхом дослідження динаміки змін основних показників, що характеризують ефективність СУОП, а саме виробничого травматизму, профзахворювань, стану виробничого обладнання, будівель та споруд, а також виплат за відшкодування матеріальної шкоди потерпілим внаслідок нещасних випадків.

Наукова праця В.Б. Загорняка, А.П. Ковальчука та Д.Р. Костинюка присвячена формуванню єдиної моделі управління промисловою безпекою праці [11]. Необхідність застосування професійних стандартів під час формування кадрової політики організації та встановлення системи оплати праці, розглядається у роботі М. Чижової та Л. Хайруліної [12]. Автори зазначають, що професійний стандарт може бути використаний під час атестації працівника. Професійні стандарти мають важливе значення під час підготовки трудових договорів.

Варто теж звернути увагу на думки світової наукової спільноти щодо питання охорони праці та промислової безпеки під час трудової діяльності населення. Г. Джанет у своїй роботі акцентує увагу на аналізуванні охорони праці в закладах лікування [13]. Хоч це й не питання промислової безпеки, все ж таки воно надзвичайно актуальне. У дослідженнях Г. Гарнікаа і Г. Барігаа [14], а також П.А. Шульте та інших [15] визначено основні перешкоди на шляху впровадження систем управління охороною праці та безпекою праці в контексті малих підприємств з точки зору власників, менеджерів, аудиторів праці та консультантів з охорони праці, особливо з врахуванням стандарту OHSAS 18001. К. Ван, К. Мей, С. Лю, Дж. Чжан [16] розглядають наукову працю як механізм сприяння національному та міжнародному удосконаленню

в галузі охорони праці для малих та середніх підприємств (МСП) в Китаї у межах внутрішніх та зовнішніх ресурсів. Дослідження Л.-І. Чока та Л. Іваску присвячене врахуванню ІТ складових в питанні забезпечення охорони праці та безпеки праці на підприємствах Європи [17]. А у роботі шведських науковців Е. Хагквіта, С. Вінберга, С. Тойванена та Б.Дж. Ландстада розглядається роль інспекторів з охорони праці у дотриманні норм промислової безпеки і охорони праці на підприємствах Швеції [18].

Матеріали та методи

Методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання, який розкриває можливості вивчення питань розвитку менеджменту та управління у сфері охорони праці та промислової безпеки, їх взаємозв'язку і взаємозумовленості. Дослідження здійснювалося на основі загальнонаукових та спеціальних методів пізнання: порівняння, аналогія, формалізація, структурний аналіз, метод експертних оцінок та думок, метод факторного аналізу, метод інституційного аналізу, а також метод аналізу причин виробничого травматизму і професійної захворюваності. Під час дослідження прогнозувалося, що на процес формування безпечних умов праці впливає велика кількість чинників: характер виконуваних робіт і умови праці, конструкторські та інженерні рішення на робочих місцях і підприємстві в цілому, досконалість застосовуваних технологій і рівень технологічної дисципліни, загальна організація трудового процесу та інші. Безпека технологічних, виробничих та організаційно-трудова процесів підприємств забезпечується оцінкою ступеня і характеру негативного впливу небезпечних і шкідливих виробничих чинників на здоров'я працюючих [19]. Розробка і впровадження комплексу заходів щодо їх зниження або запобігання є ефективним механізмом поліпшення умов праці.

Вихідною інформацією дослідження є різного роду керівні документи з охорони праці: закони, кодекси, стандарти, норми, переліки та положення, вимоги та вказівки тощо. Фактичний стан ситуації на виробництві з точки зору наявного рівня забезпечення охорони праці підприємства може визначатися шляхом різного роду оцінювання. Найбільш поширеними можна вважати такі методи й способи: попередній аналіз небезпек, аналіз небезпек і продуктивності праці робітників, використання чек-листів (опитування), метод системного аналізу ризику, аналіз помилок / відмов,

аналіз форми і наслідків відмов, аналіз порушень нормативно-правових актів охорони праці.

Результати та обговорення

Поява стандарту OHSAS-18000 «Occupational Health and Safety Management Systems» (система менеджменту безпеки праці та охорони здоров'я (далі – система менеджменту безпеки праці)) була обумовлена необхідністю впровадження заходів щодо запобігання великим промисловим аваріям у межах світового співтовариства й забезпечення охорони праці та промислової безпеки в цілому. Найбільш успішною розробкою виявилася серія стандартів OHSAS 18000 Британського Інституту Стандартів, яка складалася з двох стандартів – OHSAS 18001 та OHSAS 18002. OHSAS 18001 – основний стандарт. Він містить вимоги до створення, підтримання та поліпшення системи безпеки праці. OHSAS 18002 за структурою повністю повторює OHSAS 18001, однак, на відміну від свого «колеги», він містить не вимоги, а включає в себе пояснення і додаткову інформацію щодо реалізації тих чи інших положень OHSAS 18001 [20].

Аналізуючи безпосередньо OHSAS 18001, то варто зазначити, що він побудований на таких принципах як: добровільність й універсальність, які полягають в тому, що їх зовсім не обов'язково застосовувати на всіх підприємствах, але в разі, якщо керівництво вирішило відповідати сучасним вимогам в області менеджменту безпеки, то цей стандарт може використовуватися і впроваджуватися в будь-яких організаціях, незалежно від кількості працюючих, розмірів структурних підрозділів, видів діяльності, організаційної структури та форм власності. Стандарт OHSAS 18001 на практиці легко пов'язати з іншими системами менеджменту організацій, оскільки частина його вимог повторює деякі моменти з системи менеджменту якості, екологічного менеджменту.

Необхідно розуміти, що впроваджена система менеджменту безпеки праці має виключно розпорядчий характер вимог, який виражається в тому, що стандарт OHSAS 18001 встановлює тільки вимоги до безпеки, відповідаючи на питання «що робити?», але не визначає за допомогою яких дій та інструментів необхідно ці вимоги реалізовувати. Стандарт також не замінює і не відмінює інші діючі нормативні вимоги в галузі безпеки та охорони праці. Вимоги стандарту OHSAS 18001 можуть застосовуватися як для оцінки відповідності системи менеджменту безпеки праці самим

підприємством або організацією (внутрішній аудит безпеки праці), так і зовнішніми сторонами (зовнішній аудит безпеки праці). На підприємстві питання організації безпеки персоналу та охорона її здоров'я можуть також вирішуватися за допомогою процесу сертифікації. У даному процесі об'єктом вивчення можуть виступати небезпечні та шкідливі виробничі чинники, виробничі небезпеки, здоров'я персоналу, сама організація, процеси безпеки праці та охорони здоров'я. Зазначені чинники оцінюються на предмет відповідності певним вимогам стандарту OHSAS 18001: 2007. Сертифікацію, зазвичай, проводить незалежний

акредитований орган, який видає підприємству сертифікат відповідності – документ, який підтверджує, що організація піклується про безпеку працівників і контролює виробничі ризики. Сертифікат дійсний три роки, за умови проведення щорічних наглядових аудитів з боку органу з сертифікації.

На рисунку 1 відображено переваги впровадження системи менеджменту промислової безпеки та охорони праці персоналу на підприємстві. У ролі критеріїв сучасного менеджменту промислової безпеки можна розглядати критерії наведені в таблиці 1.

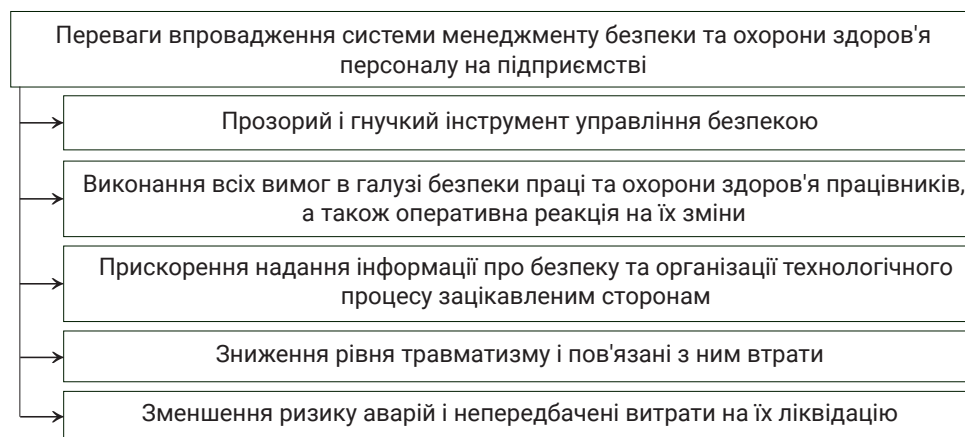

Рисунок 1. Переваги впровадження системи менеджменту промислової безпеки та охорони праці персоналу на підприємстві

Таблиця 1. Критерії сучасного менеджменту промислової безпеки

Критерії	Характеристика критеріїв
Системність	Послідовність і своєчасність кроків під час побудови системи менеджменту безпеки
Прозорість вкладень – працезахоронні витрати	Витрати запобігання і витрати, що включають прямі матеріальні втрати, тобто витрати на ліквідацію, нейтралізацію і компенсацію вже допущених порушень в області промислової безпеки та охорони праці (пост-витрати)
Адекватність	Пошук оптимального співвідношення між ймовірними втратами і допустимою величиною витрат для запобігання або мінімізації втрат
Високий ступінь відмовостійкості	Мінімізація впливу людського чинника на роботу всієї системи виробничої безпеки, гнучкість під час модернізації, функціональність і можливість інтеграції, якщо мова йде про обладнання і технологічні процеси
Законність	Відповідність заходів, що застосовуються під час створення системи менеджменту безпеки чинних нормативних актів і законодавства України
Інтеграція	Об'єднання наявних і знову впроваджуваних елементів менеджменту безпеки в єдину систему та її гармонійне включення до складу бізнес-процесів підприємства

В основі менеджменту безпеки лежить принцип безперервного поліпшення, що описується циклом «Плануй – Роби – Перевірйай – Дій» (відомий також як «цикл Plan – Do – Check – Act», «цикл PDCA» [21]. Цикл PDCA дозволяє:

- врахувати вимоги всіх зацікавлених сторін у процесі розробки та впровадження системи;
- створити і налаштувати систему менеджменту для потреб конкретної компанії;
- оперативно реагувати на будь-які зміни (нове

законодавство, нові внутрішні стандарти, входування до складу холдингів, запуск нового обладнання та видів продукції) та вносити їх в систему менеджменту безпеки праці.

Розробка системи менеджменту промислової безпеки на основі стандартів OHSAS 18000 – тривалий і складний процес. За статистикою, приблизно 50 % впроваджених проєктів завершуються невдачею, а чимало проєктів не були ефективними і не давали тих результатів, на які спочатку були розраховані. Необхідно чітко розуміти, що стандарти OHSAS спрямовані на те, щоб сформувати в організації або на підприємстві систему менеджменту промислової безпеки праці, але зробити це без спеціальних знань досить важко. Навіть якщо впровадженням такої системи займуться сторонні фахівці, підтримувати її робочий стан доведеться внутрішніми силами підприємства.

Впровадження OHSAS проходить в кілька етапів, на кожному з яких потрібно використовувати отримані під час навчання знання. Також під час впровадження системи менеджменту промислової безпеки виробництва варто звернути увагу на той факт, що поряд з економічним зростанням підприємства, методи та підходи до забезпечення безпеки праці та охорони здоров'я персоналу повинні мати можливість також динамічно і гнучко

перебудовуватися, так як сучасна система виробничої безпеки стає однією з складових управління бізнес-процесами на підприємстві. Водночас необхідно враховувати, що підрозділи великого підприємства можна вважати окремими організаціями, в кожному з яких може бути впроваджена система менеджменту безпеки праці.

Отже, системний підхід до моніторингу (аналізу) і менеджменту виробничої безпеки дозволить виключити хаотичність вжиття заходів із побудови системи менеджменту промислової безпеки та охороною праці, спрямованої на збереження життя і здоров'я персоналу. Повертаючись до безпеки працівників, необхідно зазначити, що навчений, професійно підготовлений, економічно зацікавлений у результатах своєї праці робітник апriori не допускати помилок, які можуть призвести до аварійних ситуацій, пожежі і до виникаючих звідси наслідків. За визначенням А. Файоля (вченого який видав основоположні питання щодо промислової безпеки ще в XIX на початку XX ст.), передбачення, організація, координування, контроль і розпорядження щодо процесів становлять основний зміст адміністративного управління [22]. Стосовно організації менеджменту промислової безпеки на підприємстві це виглядатиме так (табл. 2):

Таблиця 2. Процеси організації менеджменту промислової безпеки на підприємстві

Процес	Характеристика процесу
Передбачення	Прогнозування (планування) можливості виникнення аварійних ситуацій на кожному робочому місці і підприємстві в цілому, виходячи з особливостей фізико-хімічних і пожежовибухонебезпечних властивостей речовин і матеріалів, що звертаються в технологічній схемі виробництва, і оцінювати ймовірність взаємозв'язку небезпек з їх джерелами. Планування може бути перспективним (з терміном виконання більше одного року), поточним (з терміном виконання в поточному році); може передбачати два рівні: планування в цілому на підприємстві (перспективне і поточне планування); планування на рівні виробничих структурних підрозділів (цехів)
Організація	Вибудовування подвійного («матеріальний» і «соціальний») механізму підприємства щодо запобігання можливих аварій. Також встановлення прийомів і методів праці відповідно до технології виробництва; створення сприятливих умов праці; оперативне усунення виявлених недоліків із точним зазначенням терміну виконання
Розпорядження	Організаційно-адміністративні заходи примусу персоналу до постійного і суворого виконання встановлених на підприємстві правил і норм безпеки
Координація	Об'єднання, пов'язання, гармонізація всіх спільних дій персоналу підприємства з вибудовування якісної системи виробничої безпеки: навчання працівників правилам безпеки стосовно особливостей функціонування технологічного процесу виробництва (інструктажі, навчання, діяльність комісій з охорони праці тощо)
Контроль	Здійснення моніторингу системи безпеки кожного робочого місця, ділянки, цеху і підприємства загалом. Контроль виконання планів заходів із охорони праці та промислової безпеки може здійснюватися: службою охорони праці спільно з профспілковим комітетом і комісіями з охорони праці; в виробничих структурних підрозділах, службах – керівниками та спеціалістами цих структурних підрозділів. Хід виконання заходів періодично може розглядатися на нарадах із питань безпеки. Звіти про виконання планів заходів, угод і колективних договорів заслуховуються керівниками при планових звітах

Отже, функція планування заходів забезпечення менеджменту промислової безпеки реалізується у заданні вимог на безпеку обладнання, робочого місця, технологічного процесу, в перевірці виконання цих вимог під час монтажу та налагодження, в плануванні заходів виробничого контролю, профілактичних робіт із підтримки надійності та безпеки обладнання. Процеси планування мають супроводжуватися оперативним управлінням безпекою, що містить у собі регулювання рівня безпеки шляхом проведення різних заходів (наприклад, контроль параметрів безпеки; порівняння параметрів безпеки з допустимими значеннями; оцінка можливостей зміни параметрів до допустимих значень або зміна тенденцій; прийняття рішення на управління безпекою і реалізація рішення на практиці) відповідно до планів.

Також не можна не відзначити функцію обліку та аналізу під час здійснення заходів прогнозування в системі менеджменту промислової безпеки, що передбачає накопичення всіх даних про стан безпеки, результати виконаних заходів, нещасні випадки, захворювання, витрачені на забезпечення безпеки засоби. Зважаючи на накопичені дані, періодично повинен проводитися кількісний і якісний аналіз стану безпеки, результати якого дозволяють уточнити та за необхідності скоригувати план заходів щодо забезпечення безпеки.

Висновки

Отже, менеджмент безпеки виробництва стратегічно має бути націлений на формування та збереження найважливішого нематеріального ресурсу – «людського капіталу», який у сучасному світі стає основним багатством країн, корпорацій і фірм. Для цього працівникам – носіям людського капіталу – необхідно створювати безпечні умови праці, підтримувати в них необхідний рівень технічних знань. Очевидно, що це і є основна місія менеджменту безпеки підприємства в сучасних виробничих умовах як чинника успішної діяльності підприємства.

Роль охорони праці та промислової безпеки на виробництві має велике значення, нехтування принципами і правилами якої часто призводить до сумних наслідків. На сьогодні питання безпеки та охорони праці є важливими і актуальними для будь-якого підприємства. Охорона праці – один з основних елементів в управлінні підприємством. Тому створення і перетворення якісної системи управління охороною праці на виробництві, в загальному комплексі питання менеджменту та управління на підприємстві, яка гратиме роль сполучної ланки між різноманітними елементами системи охорони праці та її проблемами, має бути одним з головних пріоритетів соціальної політики будь-якого підприємства та держави в цілому.

Список використаних джерел

- [1] Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 р. № 49. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення 06.11.2020).
- [2] Кодекс законів про працю: Закон України від 10.12.1972 р. № 322-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення 06.11.2020).
- [3] Зильберман А.С. Роль охраны труда и ее состояние на современном производстве. *Молодой ученый*. 2019. № 6(244). С. 277–279.
- [4] Гандзюк М.П., Желібо Є.П., Халімовський М.О. Основи охорони праці. Київ: Каравела, 2011. 384 с.
- [5] Яремко З.М., Тимошук С.В., Третяк О.І., Ковтун Р.М. Охорона праці: навч. посіб. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 69 с.
- [6] Blackham A. We are all entrepreneurs now: Options and new approaches for adapting equality law for the «gig economy». *International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations*. 2018. Vol. 34, No. 4. P. 413–434.
- [7] Гогіташвілі Г. Системи управління охороною праці: навч. посіб. Львів: Афіша, 2012. 320 с.
- [8] Шашкова-Журавель І.О. Міжнародно-правові аспекти охорони праці. *Наукові праці МАУП*. 2012. № 1(32). С. 210–215.
- [9] Іншин М.І. Шляхи удосконалення охорони праці. *Митна справа*. 2014. Спецвипуск. С. 297–301.
- [10] Бочковський А.П. Пріоритетні напрямки удосконалення системи управління охороною праці на підприємствах. *Зернові продукти і комбікорми*. 2014. № 2(54). С. 11–16.
- [11] Загорняк В.Б., Ковальчук А.П., Костинюк Д.Р. Сучасне трактування системи менеджменту промислової безпеки на виробництві. *Ефективна економіка*. Вип. 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4256> (дата звернення 07.11.2020).

- [12] Hayrullina L., Chizhova M. Labor protection specialist's role in modern management system of occupational safety. *Safety in Technosphere*. 2019. Vol. 7, No. 5. P. 9–18.
- [13] Janet G.J. Workplace safety: A strategy for enterprise risk management. *Workplace Health & Safety*. 2020. Vol. 68, No. 8. P. 360–365.
- [14] Garnicaa G.B., Barrigaa G.D.C. Barriers to occupational health and safety management in small Brazilian enterprises. *Production*. 2018. Vol. 28. Article number e20170046.
- [15] Schulte P.A., Cunningham Th.R., Guerin R.J., Hennigan B., Jacklitsch B. Components of an occupational safety and health communication research strategy for small-and medium-sized enterprises. *Ann Work Expo Health*. 2019. Vol. 62. P. 12–24.
- [16] Wang Q., Mei Q., Liu S., Zhang J. Analysis of managing safety in small enterprises: Dual-effects of employee prosocial safety behavior and government inspection. *BioMed Research International*. 2018. No. 2018(1). P. 1–12.
- [17] Cioca L.-I., Ivascu L. IT technology implications analysis on the occupational risk: Cloud computing architecture. *Procedia Technology*. 2014. Vol. 16. P. 1548–1559.
- [18] Hagqvist E., Vinberg S., Toivanen S., Landstad B.J. A balancing act: Swedish occupational safety and health inspectors' reflections on their bureaucratic role when supervising micro-enterprises. *Small Business Economics*. URL: <https://doi.org/10.1007/s11187-020-00384-2> (accessed date 08.11.2020).
- [19] Москалюк А.Ю., Пурич В.Н. Модель процесса управления охраной труда машиностроительного предприятия. *Технологический аудит и резервы производства*. 2016. № 4/3(24). С. 60–65.
- [20] Чижова М.А. Системные действия в управлении охраной труда: менеджмент безопасности и охраны здоровья работников. *Вестник Технологического Университета*. 2016. Вип. 24, № 19. С. 163–167.
- [21] OHSAS 18001:2007. Системы менеджмента охраны здоровья и обеспечения безопасности труда. Требования. URL: <https://iso-management.com/wp-content/uploads/2013/12/OHSAS-18001-2007-.pdf> (дата звернення 07.11.2020).
- [22] Bacud S.A.D. Henri fayol's principles of management and its effect to organizational leadership and governance. *Journal of Critical Reviews*. 2020. № 7(11). С. 162–167.

References

- [1] Law of Ukraine No. 2694-XII “About labor protection”. (1992, October). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>.
- [2] Law of Ukraine No. 322-VIII “The Labour Code”. (1971, December). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.
- [3] Zilberman, A.S. (2019). The role of labor protection and its state in modern production. *Young Scientist*, 6(244), 277-279.
- [4] Handzyuk, M.P., Zhelibo, Ye.P., & Khalimovskyy, M.O. (2011). *Fundamentals of labor protection*. Kyiv: Caravela.
- [5] Yaremko, Z.M., Tymoshuk, S.V., Tretyak, O.I., & Kovtun, R.M. (2010). *Occupational safety*. Lviv: Ivan Franko LNU Publishing.
- [6] Blackham, A. (2018). We are all entrepreneurs now: Options and new approaches for adapting equality law for the “gig economy”. *International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations*, 34(4), 413-434.
- [7] Hohitashvili, H. (2012). *Occupational safety management systems*. Lviv: Afisha.
- [8] Shashkova-Zhuravel, I.O. (2012). International legal aspects of labor protection. *Scientific Works of IAPM*, 1(32), 210-215.
- [9] Inshyn, M.I. (2014). Ways to improve labor protection. *Customs Affairs*, special issue, 297-301.
- [10] Bochkovskyy, A.P. (2014). Priority areas for improving the management system of labor protection at enterprises. *Cereals and Compound Feeds*, 2(54), 11-16.
- [11] Zahorniak, V.B., Kovalchuk, A.P., & Kostyniuk, D.R. (2015). Modern interpretation of management system of the industrial safety in production. *Effective Economics*, 8. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4256>.
- [12] Hayrullina, L., & Chizhova, M. (2019). Labor protection specialist's role in modern management system of occupational safety. *Safety in Technosphere*, 7(5), 9-18.
- [13] Janet, G.J. (2020). Workplace safety: A strategy for enterprise risk management. *Workplace Health & Safety*, 68(8), 360-365.
- [14] Garnicaa, G.B., & Barrigaa, G.D.C. (2018). Barriers to occupational health and safety management in small Brazilian enterprises. *Production*, 28, article number e20170046.

-
- [15] Schulte, P.A., Cunningham, Th.R., Guerin, R.J., Hennigan, B., & Jacklitsch, B. (2019). Components of an occupational safety and health communication research strategy for small-and medium-sized enterprises. *Ann Work Expo Health*, 62, 12-24.
- [16] Wang, Q., Mei, Q., Liu, S., & Zhang, J. (2018). Analysis of managing safety in small enterprises: Dual-effects of employee prosocial safety behavior and government inspection. *BioMed Research International*, 2018(1), 1-12.
- [17] Cioca, L.-I., & Ivascu, L. (2014). IT technology implications analysis on the occupational risk: Cloud computing architecture. *Procedia Technology*, 16, 1548-1559.
- [18] Hagqvist, E., Vinberg, S., Toivanen, S., & Landstad, B.J. (2020). A balancing act: Swedish occupational safety and health inspectors' reflections on their bureaucratic role when supervising micro-enterprises. *Small Business Economics*. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s11187-020-00384-2>.
- [19] Moskalyuk, A.Yu., & Purich, V.N. (2016). Model of the process of management of labor protection of a machine-building enterprise. *Technology Audit and Production Reserves*, 4/3(24), 60-65.
- [20] Chizhova, M.A. (2016). Systemic actions in the management of labor protection: Management of safety and health protection of workers. *Technological University Bulletin*, 24(19), 163-167.
- [21] OHSAS 18001:2007. Occupational health and safety management systems – Requirement. (2007). Retrieved from <https://iso-management.com/wp-content/uploads/2013/12/OHSAS-18001-2007-.pdf>.
- [22] Bacud, S.A.D. (2020). Henri fayol's principles of management and its effect to organizational leadership and governance. *Journal of Critical Reviews*, 7(11), 162-167.